

Τό Θέατρο

ΣΑΙΞΠΗΡ : "Αμλετ

Πήγα στο Βασιλικό Θέατρο να δω τον "Αμλετ, όπως είδα όλες τις παραστάσεις που έδωσε ως τώρα αφ' ότου άρχισε, με όρισμένες προϋποθέσεις με όρισμένες προσδοκίες και με όρισμένες από πρωτότερα κι' αναπόφευκτες άπογοητεύσεις, όπως είναι φυσικό.

Τό θέατρο είναι ζήτημα μακρόχρονης έξευγενιστικής έπεξεργασίας. Δέ γίνεται από τη μιá στιγμή στην άλλη και μόνο γιατί υπάρχουν άφθονα μηχανικά και ύλικά μέσα. Μεγάλη ή συμβολή τους αλλά δέν άρκοϋν. Τό θέατρο είναι κυρίως παράδοση, είναι άνθος ήδιατάραχου πολιτισμού αίωνων.

Γ' αυτό όταν καταφέρναμε έδω στην "Ελλάδα ν' αποδόσουμε ένα πέντε τά εκατό σέ σκηνηκή έπιτυχία, είμαστε ένθουσιασμένοι και αισιόδοξοι. Μάλιστα με τό να μη βλέπουμε ποτέ ξένους θιάσους από διάσημους ήθοποιούς και σκηνοθέτες είχαμε χάσει την άκριβη έννοια του πράγματος που λέγεται θεατρική τέχνη. Ήταν έπομένως φυσικό να νοιώσω αυτό που ένιωσα όταν είδα τό ρόλο του "Αμλετ από τον "Αλέξη Μινωτή. Δέν πίστευα στα μάτια μου, δέν πίστευα στη συγκίνησή μου. Ήταν δυνατόν ; Ήταν "Ελληνας ό άνθρωπος αυτός με τις χειρονομίες και τις κινήσεις γιομάτες ευαισθησία, άρμονία και ψυχικότητα ;

Τό τραγικό πρόβλημα του Δανου πρίγκηπα δοσμένο μ'ένα σάλεμα του χεριού, με μιá κίνηση,δέν είναι από κείνα που περιμέναμε, αφού ποτέ δέ μās τάδωσε τό έλληνικό θέατρο. "Ο "Αμλετ δέν είναι μόνο μιá τρικυμισμένη ψυχή, είναι κι' ένας πρίγκηπας και πρέπει ό θεατρίνος που θά τον ύποκριθει να μās πείθει πώς είναι και τά δυό.

Θυμάμαι κάποτε, είχα δεϊ τη «Φλωρεντινή τραγωδία» του "Οσκόρ. Ού άίλντ,κι είχα πειστεί βλέποντας τους ήθοποιούς να παίζουν ρόλους από πρίγκηπες, και εύγενείς της έποχής εκείνης, πώς είναι αδύνατο στους "Ελληνες να πετυχαίνουν εκεί όπου με τον έσωτερικό άνθρωπο είναι άπόλυτη άνάγκη να δώσουν και τον έξωτερικό.

Μέσα στο χρυσοκέντητο ρούχο του πριγκηπόπουλου βρισκόταν ένα άπλοϊκό παιδί του λαού μας όλότελα άνίκανο να έκφράσει στο πρόσωπο του ήρωα που ύποκρινόταν κι όλακαιρη τη ράτσα που τον παρήγαγε.

"Ο "Αλέξης Μινωτής τό κατάφερε αυτό. Ήταν "Αμλετ από βασιλική γενιά. Δηλαδή κάτι που δέν τ'όχουμε ξαναδει. Ξέρεις τι θά πεί να έξαντλείς την κλίμακα των χειρονομιών και των κινήσεων χωρίς οϋτε μιá φορά να ξεφύγεις από τά όρια της καθαρής τέχνης ; Να μη φειδολευτείς καμμιá μεταχείρηση των χεριών σου κι' όμως να μην κουράσεις, να μην ένοχλήσεις με την ύπερβολή ; Οι "Ελληνες ήθοποιοί παίζουν όλοι τους με την τέχνη που φανερώνεται στη φωνητική έκφραση και σέ κινήσεις μετρημένες. Βηματίζουν, κάθονται, σηκώνονται, αλλά με μέτρο και άυστηρή οίκονομία. Και πολú καλά κάνουν.

Δέν ύπάρχει καταστρεπτικώτερο άποτέλεσμα από κινήσεις και χειρονομίες που δέν διατάζει έσωτερική άνάγκη, που δέν είναι τό ώραίο συμπλήρωμα του λόγου, ή τελειοποιημένη έκφραση ένός πάθους ή συναισθήματος. Διαφορετικά θυμίζουν φτηνές φωτογραφίες βγαλμένες ύπό τά προστάγματα άγο-

ραίρου φωτογράφου. Κι' ακριβώς αυτή τή στιγμή θυμάμαι τόν 'Αλέκο Μινωτή στόν «Πέερ Γκίντ» τοῦ "Ιψεν. Ἐκανε καί τότε κινήσεις πολλές καί χειρονομίες. Ἄλλά πόσο ἐξωτερικές ! Πόσο λίγο ἐκφραστικές τοῦ ἥρωα πού ὑποκρινόταν. Ἦθελε νά δώσει τή ζωτικότητα, τήν ἐξιμπεράνς τοῦ χιμαιροπαρμένου νέου, καί δέν ἔδινε παρά σάλτους καί πηδήματα, ὅπου τό μόνο αἶσθημα πού μᾶς μετάδινε ἦταν ἡ ἐνοχλητική ἔγνοια πώς κουραζόταν καί ὅτι, θέ μου, ἄς πάψει πιά ν' ἀνασάνουμε κι' ἐκεῖνος καί μεῖς !

Τώρα ὁμως ; Γιατί ἀπομένουμε μέ τά μάτια γιομάτα προσήλωσι πάνω του παρακολουθώντας τό τραγικό ξύπνημα τοῦ ἥρωα σέ μιά πραγματικότητα, ἀσύλληπτη, ἀβυσσαλέα ; Γιατί τό παίξιμο τοῦ Ἀλέξη Μινωτή ἔχει τώρα ἀλήθεια ; Γιατί δίνει ὅλον τόν πόνο κι' ὅλη τή φρίκη τοῦ ἀνώτερου ἠθικά καί διανοητικά ἀνθρώπου, πρὸς σ' ἓνα ἔγκλημα ἀπίστευτα τρομερό καί ἀναπάντεχο. Καί πού γίνεται ἀκόμα πιδ ἀπίστευτα τρομερό, γιατί τό διέπραξε ἡ μάνα του μέ θυμό τόν ὑπέροχο πατέρα του, τόν ἀντρα της χάριν ἑνός χυδαίου σατύρου. Σκότωσε τόν Ὠρίωνα γιά τό Σάτυρο ! Ὁ Ἄμλετ εἶναι τό πνεῦμα τοῦ Ἄριελ στήν Τρικυμία. Μέσα στήν κόλαση μιᾶς ἀποτρόπαιης πραγματικότητας πού τοῦ ἀποκαλύπτεται ξάφνου ἀπομένει ὅπως οἱ ἐχθροί τοῦ Περσέα μπρός στό κεφάλι τῆς Μέδουσας. Λοιπὸν αὐτή τή βασανισμένη ψυχὴ τοῦ Ἄμλετ μᾶς ἔδωσε μέ μοναδικό τρόπο ὁ Ἕλληνας ἠθοποιός.

Εἶπαν οἱ κριτικές γιά τοὺς ἄλλους ἠθοποιούς τῆς παράστασης. Ὅχι. Νομίζω πώς εἶναι προτιμότερο νά μὴ μιλήσουμε σέ τούτη τήν περίσταση. Ἦταν οἱ συνηθισμένοι μὲς ἀξιόλογοι ἠθοποιοί πού τοὺς ἔχομε δεῖ κι' ἔχομε χειροκροτήσει ἄπειρες φορές, πού καί στόν Ἄμλετ χειροκροτήσαμε, ἀλλά βρισκόμαστε ὑποχρεωμένοι νά ὁμολογήσουμε πώς ἡ ἀπόσταση πού τοὺς χώριζε ἀπὸ τόν Ἀλέξη Μινωτή ἦταν πάρα πολύ μεγάλη.